Dragi moj sekretar!

Prišli so časi, ko ne veš, kje ti je glava in kam te nesejo noge. Pravi pravcati tek. Saj ti delo nalaga velike dolžnosti, biti moraš med prvimi (kaj, če ne bo tako, vsi bodo pogledali proč in govorili: glej ga, sekretarja, kako slabo dela); saj te kličejo na sleherni, tudi najmanjši sestanek; praviš, da si v teh zadnjih dveh mesecih pretekel več kot naši atleti na balkanskih in sredozemskih igrah; saj te voditelji v podjetju kličejo in vprašujejo, da ti mora glavo dobesedno raznesti (praviš, celo doktorat bi ti bil premalo, da bi odgovoril na vsa vprašanja); nekaj pa je treba narediti tudi doma, kajti družne ne smeš zanemariti. Ves ta tek pa ima svojo glavo in svoj rep, točno se ve, kje je kaj in zakaj je tam, kjer je, vse je usmerjeno k enemu samemu cilju — k stabilizaciji. Doslej se ti je to zdelo kakor domača naloga izpred tridesetih let. Tedaj si jih pisal, toda zaradi njih si nisi trgal živcev. Zdaj pa spoznavaš, da to ni domača, celo niti ne pismena naloga, ampak izpit zrelosti, tvoj in vseh vas — komunistov v vaši TOZD in vašega vodstva.

In prav ta zrelostni izpit, to naše vsakodnevno dokazovanje in napreza nje, je vzbudilo v tebi veliko pobud, predlogov, ugotovitev. Praviš, ko si poslušal, kako govorijo tvoji sodelavci, tvoji tovariši iz proizvodnje (kako jim to, kar zdaj delamo, ustreza, kako jih to zanima), je v tebi zavrelo, pojavilo se je stanje, ki pritiska, je kakor prenapihnjen balon, ki hoče eksplodirati. Nastalo pa je kot rezultat pobud. Praviš, zakaj predlogi delavcev o tem, da moramo vsi delati intenzivno, niso uresničeni? Zakaj se temu predlogu tiho postavljajo nasproti veliki in mali šefi? Zakaj direktor zdaj ne pokaže, da je zares direktor? Da ne računa na te velike in male šefe? Zakaj se plače ne izplačujejo tako, kakor bi se morale? Najbrž bi tudi pri njih moralo biti nekaj novega. To novo pa bi moralo biti, da ti šefi, ki ne delajo, ampak prebirajo dnevnike, ne dobivajo plače, vsaj takšne ne, kakršno imajo. Vse to je v tebi, vse to te tiši, vse to bi hotel povedati, vendar še ne veš, če je napočil pravi čas. Kaj, če to mine, pa se vrnejo stari časi. Potem bo hudo zame. Najprej me bodo grizli veliki in mali šefi, ti neopazni družbeni zajedalci, potem se me bo lotilo tudi podstvo, najprej načelno, češ, to je tovariška pomoč, nato pa konkretno, kost za kostjo.

Vendar, tovariš sekretar, ne pusti se. To je naša etapa revolucije, to je naša bitka. V njej ne bo porazov, če boš hraber in vztrajen, če pa, bomo umirali kot drevesa — stoje. Veja za vejo se bo posušila. Zato reci, kar moraš povedati. In druge pozovi, da povedo. Res, marsikaj se da povedati. Poraba, bratec, je prevelika. Delate manj, kakor bi lahko. Vaš povprečni dejanski delovni čas se je znižal na štiri do štiri ure in pol na dan. Tu ni opravičila. Povej, pa tudi če umreš.

Praviš, da imaš veliko predlogov, da pa jih ne moreš stresti iz rokava, v katerem jih že dolgo imaš. Najprej bi predlagal, da je treba prihajati na delo točno, ob uri. To bi zahteval najprej od direktorja, predsednika sindikata in od tebe, potem pa od vseh. Tistih, ki bi zamudili, sploh ne bi pustil na delo. Cez mesec dni bi zamujanja ne bilo več. Prav tako bi odpravil preddelavsko delovno mesto. Celo število poslovodij bi omejil na najmanjšo možno mero, ob tem pa jim predpisal ustrezno delovno obveznost. Pregledal bi vse sklade, vse postavke, prepovedal bi prerezentanco, najemanje taksi-avtomobilov, čezmerno potovanje (pri vas se, kakor navajaš, dogaja, da hodita dva direktorja sektorjev hkrati v eno in isto mesto, pa tega nobeden izmed njiju vnaprej ne ve) itd. Povej to vendar. Nihče ti ne bo odsekal glave, čeprav te bodo gledali postrani. Toda teh pogledov se ne boj. Udari. Tako se rušijo pregrade. Tu ne more biti materinskega pomilovanja.

Imaš tudi veliko ugotovitev in spoznanj. Praviš, da vaši komercialisti iščejo dlako v jajcu, ko gre za nakup knjig, literature, revij in časnikov, prav malo pa jih briga, kadar gre za bogato kosilo ali še bolj bogat popust, samo da prodajo. Bojiš se, da bodo ljudje še mnoj brali, še mnoj znali, da bodo še manj obveščeni. To pa je po tvojem mnenju (in tudi po mojem) voda na mlin tistim, ki bi hoteli, da je tega čim manj... Če je temu tako, tovariš sekretar, zakaj potem čakaš, zakaj tega ne povež, javno, pred vsemi? Če dajete za knjige pri vas 10.000 dinarjev, potem je to, kakor praviš, kapljа v morje, saj znaša vaš promet milijardo dinarjev, tista kosila in tisti popusti pa so se na tej tvoji lestvici povzpeli na mesto, za katero je rečeno, da gre v te namene vsak stoti dinar. To pa je stokrat več kakor za knjige, časnike in revije, četudi ne pove vsega, ker je knjiga trajna, kosilo in popust pa trenutna nuja. Tu dvomov ni: predlagajte in prepovejte takšno »komercialno« (beri: neodgovorno) poslovanje.

Na koncu pa tole: ne omahuj. To je zares trenutek, ko je treba biti vztrajen in celovit. V tem trenutku so potrebni tudi nekateri obračuni. Glav ni treba rezati, zato pa je treba presekati negativne pojave in težnje. Prepričan bodi, da je res tako. Ti in jaz nisva važna. Pomembna je skupna zmaga, čeprav je tudi tvoj in moj prispevek k njej važen. Naj nama ne bo žal.

Veliko pozdravov od tvojega urednika!

Dežurni urednik

NAŠE DOPISOVANJE

PISMO MOJEMU SEKRETARJU

MESEČNI NOTRANJEPOLITIČNI KOMENTAR »DOGOVOROV«

RAZVOJ TEČE

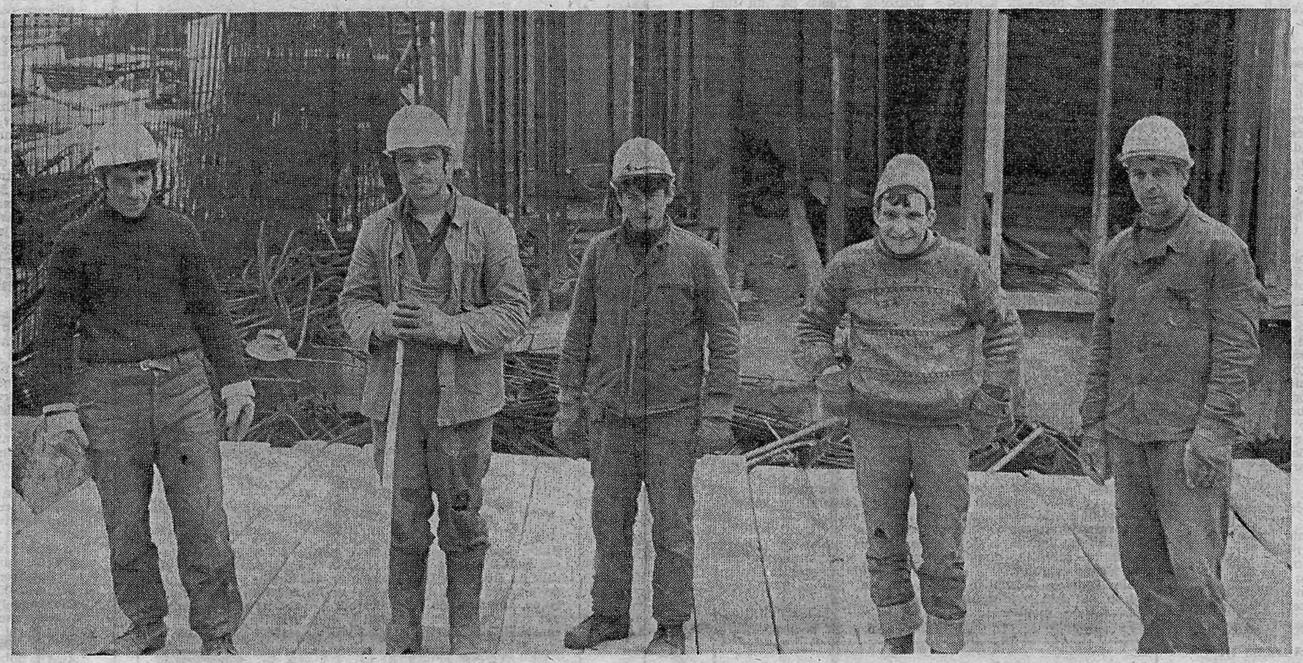

September je minil med zagrizenimi naprezanji vseh zavestnih družbenih sil v Jugoslaviji, da bi se približali gospodarski stabilizaciji. Republike so se bojevale za ta cilj z različnimi uspehi. Hrvatska, na primer, ki je po gospodarski strukturi — vsaj kar zadeva industrijsko razvitost — zelo pomembna pa tudi naši republiki najbolj podobna, septembra ni mogla doseči načrtovane proizvodnje. Tako je ostala prvih osem mesecev pod planom približno za poldrugi odstotek; še teže je napredovala v produktivnosti: zabeležila je komaj 1,7-odstotno povišanje. Zaloge so jim narasle za 27 odstotkov, še nadalje jim rastejo cene, čeprav nekoliko počasneje. Hrvaški izvoz se je povečal za 11, uvoz pa za šest odstotkov. Vendar vlada »prepričanje, da zaradi sedanjega gibanja domačih in tujih cen ni mogoče pričakovati bistvenega izboljšanja v zunanjetrgovinski bilanci. Investicijska poraba je ostala zelo visoka, saj so se skupna izplačila povečala v prvem polletju kar za 66 odstotkov. Vendar je stopnja pokritosti zadovoljiva.

V naši republiki je položaj podoben — tako vsaj ugotavljajo gospodarski strokovnjaki — čeprav bodo globalni statistični podatki za september znani šele sredi oktobra. Naša industrijska proizvodnja sicer ne stagnira, vendar ni tako živahna, kot bi morala biti; realno tudi ni misliti, da bi se položaj do konca leta v tem območju kaj prida popravil. Novejši spodbujevalni ukrepi za izvoz bodo verjetno začeli učinkovati šele prihodnje leto. Glede preskrbljenosti z reprodukcijskim materialom — ta je bila doslej v glavnem zadovoljiva — obetajo poslabšanje. V takih razmerah bo težko povečati obseg proizvodnje in izvoz, okrepiti kupno moč in izboljšati konkurenčno sposobnost — kar so poglavitne zahteve stabilizacijskih programov.

Slejkoprej pa je povečanje izvoza prva naloga. Nenaravno in nemogoče je dolgo vztrajati pri sedanji politiki, da dušimo uvoz samo zato, da ne bi še naprej rasel primanjkljaj v bilanci. Poiskati je treba intenzivnejše rešitve, predvsem več proizvajati, prodreti za vsako ceno na nove inozemske trge ter z boljšo konkurenčnostjo in kvaliteto obdržati stare trge ter uporabiti v proizvodnji kar največ domačih surovin. Zelo počasi predira v naše gospodarstvo spoznanje, ki ga je neštetokrat izrazil predsednik Tito in je v skladu z vso našo zunanjo politiko, namreč da se moramo bolj usmeriti na trgovanje z neuvrščenimi deželami in deželami v razvoju. V položaju pa, ko zgolj primerjamo in vežemo izvoz z uvozom, se obnašamo statično, neustvarjalno; razen tega so ob tem ravnanju najbolj prizadeti prav tisti proizvajalci, ki so doslej največ izvažali. Za te je treba poiskati administrativne spodbude in to brez odlašanja. Žal pa se često dogaja, da merimo vse proizvajalce z istim metrom: marsikje proizvodnja obstane samo zato, ker ne dobijo morda čisto cenenih nadomestnih delov in nujne opreme. Skratka, razne tovarne in druge gospodarske organizacije je treba obravnavati z različnimi merili, ne pa gledati linearno in šablonsko na vse enako, kot smo gledali doslej.

O PRIPRAVI SREDNJEROČNEGA DRUŽBENEGA NAČRTA SRS

Osnutek je narejen. Delegati zbora združenega dela in zbora občin so nedavno že razpravljali o njem. Osnutek dogovora je bil v izdelavi že od lanskega leta. Zdaj se začenja usklajevanje načrtovanja, ki mora pripeljati do samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov ter tako do ustavnega družbenega odnosa in do kvalitete, ki bo zagotovila dinamičen razvoj, hkrati pa do tega, da bodo udeleženci trdno držali besedo.

Toda, kakor je v skupščinskem ekspozeju poudaril direktor zavoda za plan Zdravko Praznik, med TOZD in drugimi udeleženci načrtovanja še ni zadostne povezanosti. Preveč se kažejo težnje po avtonomnem razvoju posameznih proizvodnih zmogljivosti pa tudi težnje po preveliki porabi v negospodarstvu — čeprav sredstva niso zagotovljena s samoupravnim združevanjem. Nasploh da je tudi opaziti negativen odnos do načrtovanja. Vendar je razveseljivo, da se je v planske priprave vključilo kar 97 odstotkov vseh TOZD in velik del samoupravnih interesnih skupnosti. Med nepravilnostmi je opaziti, da je večina nosilcev načrtovanja pretirano usmerjena na investicije, čeprav te nimajo realnih možnosti pokritja. Mnoge gospodarske organizacije nimajo prave ga odnosa do lastnih možnosti in često nerealno ocenjuje jo povpraševanje. Zaznati je tudi, da se organizacije združenega dela premalo povezujejo ob skupnih razvojnih interesih. V razvojno politiko, samoupravne sporazume in dogovore moramo vgraditi več konkretnosti glede ukrepanja. Samo tako bomo dosegli večjo stabilnost in skladnost v razvojnih ambicijah. Srednjeročni načrt ne bi smeli biti nič drugega kot večletni načrt stabilizacije.

V skupščinski razpravi so delegati omenili nekaj dodatnih zanimivih opažanj. Menili so na primer, da so v osnutku premalo poudarjena zagotovila o dosledności planske realizacije. Kaj bo v primeru, če bo prišlo do odstopanj od dogovorjene gospodarske politike? Nadalje bi bilo potrebno tesnejše dogovarjanje med republikami glede novih investicij. Predvsem pa bi morali družbeno ovrednotiti in se dogovoriti v merilu vse Jugoslavije o investicijah v nove tovarne. Delegati so govorili tudi o neusklajenosti med željami po hitrejšem razvoju, pa med realnim obsegom sredstev ter kadrovskimi in drugimi možnostmi. Predvidena stopnja rasti zaposlenega je za republiko sicer pravilno zastavljena, vendar je za manj razvita območja očitno prenizka. Ko bi tako obstalo, bi v manj razvitih območjih nazadovala gospodarska rast, poslabšala pa bi se tudi demografska struktura prebivalstva. Nadalje ostajajo odprta vprašanja glede selektivnosti oziroma prioritetnih meril, kar bo treba v izboljšavah osnutka dopolniti. V osnutku so premalo izraženi integracijski procesi v gospodarstvu — ali vsaj v nekaterih gospodarskih panogah — prešibka je tudi zahteva glede povezanosti z delovnimi organizacijami znanj gospodarstva. Skrbeti je treba tudi za racionalno zaposlovanje v družbenih dejavnostih in državni upravi.

Itd., itd... Po vsem tem je videti, da se bo treba z osnutkom družbenega načrta SRS še veliko ukvarjati.

AKCIJA SZDL V SLOVENSKIH OBČINAH

Razveseljivo je dejstvo, da je večina delovnih organizacij v Sloveniji, najsi so poslovale doslej dobro ali manj uspešno, že sprejelo akcijske programe s konkretnimi ukrepi. Ti vsebujejo natančne načrte varčevanja oziroma zmanjševanje poslovnih stroškov. Nekaj dobrih primerov: tako so storili v mariborskih delovnih organizacijah Intes, Talis in MTT ter še marsikod. V novogoriškem Meblu so pripravili načrt, kako prilagoditi proizvodnjo zahtevam domačega trga, v TOZD rudnik Trbovlje so napravili učinkovit program za izboljšanje storilnosti, ki že daje ustrezne učinke. V TOZD keramičnih izdelkov Izlake so se v stabilizacijskem načrtu odločili tudi za varčevanje z energijo, tako da bodo tudi na tem področju dosegli znatne prihranke. Ponekod so zmanjšali obseg prvotno predvidenih investicij, postavili načrte v okvire, ki jih finančno lahko pokrijejo, niso pa tudi redki primeri, ko so delovne organizacije z boljšo organizacijo dela, z racionalnejšo uporabo surovin in drugimi izboljšavami uspele znižati cene svojih izdelkov. V celjski in kranjski regiji ter še kje so uspeli zajeziti ekstenzivno zaposlovanje, tako da se produktivnost dela povečuje, da so uvedeni novi tehnološki postopki in tako naprej. Skratka, lahko rečemo, da akcija za gospodarsko stabilizacijo ugodno poteka, čeprav obstajajo tudi nasprotna mnenja. Toda takih mnenj, ki skušajo sejati nezaupanje in dvome v učinkovitost začete akcije, ki so jo delovni ljudje soglasno podprli, bo vedno nekaj. Izvirajo iz tehnokratskih ali birokratskih sestavov, ki jim samoupravno snovanje bistveno omejuje možnosti za samovoljo in za vodenje v imenu delovnih ljudi.

Akcija seveda najuspešneje poteka tam, kjer se prepleta z vsebinskim izpopolnjevanjem samoupravnih odnosov in samoupravne organiziranosti v temeljnih organizacijah. Izkušnje kažejo, da kolikor bolj je razvita samouprava, tem večji vpliv imajo delavci na delitev celotnega dohodka, na odločanje in na gospodarske rezultate. Bolje je tam, kjer delavci lahko zavestno, odgovorno in racionalno gospodarijo. V takih delovnih kolektivih so učinki stabilizacijskih programov najbolj vidni. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi družbenopolitične organizacije v kolektivih. Te s svojo delavnostjo, stališči in s pomočjo pri uresničevanju sprejetih sklepov odločilno prispevajo, da je akcija enakomerna in trajna. Isto velja tudi za družbenopolitične organizacije v krajevnih skupnostih in občinah. Da bi pa prizadevanja za stabilizacijo v občinah tekla kar najbolj usklajeno, je republiška konferenca SZDL pred dnevi pripravila seminar za sekretarje občinskih konferenc SZDL, izvršni komite CK ZKS pa je pripravil seminar za sekretarje občinskih komitejev in medobčinskih svetov ZK. Na teh seminarjih so ocenili potek in uspehe dosedanje akcije ter se pogovorili, kje bo akcijo treba pospešiti in bolj učinkovito usmeriti.

Ob koncu naj izrečemo še dobronamerno pripomočbo, da se naše druge okrogle mize, h kateri smo povabili predsednike, tajnike in predsednika izvršnih odborov samoupravnih interesnih skupnosti, povabljenci niso odzvali. Oziroma odzvali so se v tako majhnem številu, da okrogla miza ni uspela. Takšen odnos ni posebno prepričljiv za stabilizacijsko vedenje. Kljub vsemu smo dobili vsaj nekaj pismenih odgovorov na naša vprašanja. Odgovore v tej številki objavljamo. Upamo, da bo v prihodnje bolje.

ZVONE KRŽIŠNIK

RAPORT NAVADNEGA OBČANA

Moja stabilizacija

Dragi Dogovori! Po štirinajstdnevnem dopustu v prikolici De Luhe sem se takoj javil komandi šestega oddelka naše TOZD, ki ji je v teh poletnih dneh zaupana deveta ofenziva za stabilizacijo. Prej je bila komanda v glavnem v rokah (oziroma glavah) prvega oddelka, sestavljenega iz ljudi, ki imajo pod kožo nekoliko redkejšo in bolj modro kri kakor mi, pa so zavoljo tega naravnega fenomena (mislim, da se temu tako reče, četudi tega, roko na srce, ne razumem prav dobro) izgubljali bitko za bitko, pogosto pa tudi vojne. Kajti, dragi moji Dogovoraši, da se razumemo: v tej naši tozdarni smo se vojskovali še pred njeno ustanovitvijo, ko smo bili navadna eko-enota; toda zaradi tistega fenomena smo dobivali višje cene, slabše delovne pogoje, manj denarja (četudi ga je bilo iz leta v leto več), pa smo naposled prišli tako daleč, da preprosto ne vemo več, kaj naj delamo, ali naj čistimo stopnice ali ne. Vi prav dobro veste, kakšne bi bile te vaše stopnice, če jih naša tozdarna ne bi čistila. V smeteh bi se izgubili. To vprašanje je bilo, kakor se zdi, ključno vprašanje naše stabilizacije vse dotlej, dokler nisem prišel jaz. Ko so me zagledali, so zaskovikali kakor sove: »Glejte ga, Veneta, dopisnika Dogovorov! Ta bo že razvozlal te reči.« In ko sem jih slišal, kako so stvari zavozlali, sem vzkliknil v svojem in vašem imenu: »Dosti je teh zavozlavanj, mater vam zavozlano, pustite, vi modrokrvneži, komando nam iz šestega oddelka, pa boste videli, kako se stabilizacija stabilizira.« Izbuljili so oči in meni nazaj: »To tudi želimo, Vene. Vso srečo!«

Tako sem tudi jaz postal šestokolonaš (to ni nobena kolona, daleč od tega, to je prva armada, če se razvrsti v kolono, ker smo v njej mi, hišniki). Prijeli smo za metle, vedra, cunje, posode za umivanje in hajdi nad čiščenje stopnic. Kakor bi mignil, je bilo vse čisto. Toda stabilizacije odnikoder. Čakamo, dan, dva, potem pa naravnost v tisti prvi oddelek. Tam pravimo: »Torej, stopnice so čiste. Pustite stabilizacijo, da se spusti po stopnicah navzdol. Ljudstvo komaj čaka, da jo zagleda. »Oni v prvem oddelku pa majejo z glavami. Eden izmed njih izusti: »Malo je to, da so očiščene samo stopnice, Tudi ta oddelek je treba počistiti.« Komandiram: »Vzemite metle, vedra in cunje ter očistite prvi oddelek. Najprej direktorjevo sobo.« Moji hišniki gredo takoj v napad in soba je v hipu popolnoma čista. Tedaj se pojavi direktor. Rečemo mu: »Direktor, počistili smo vašo sobo in stopnice, spustite stabilizacijo po njih navzdol. Ljudje komaj čakajo, da jo zagledajo.« Direktor pa zamahne z roko, kakor vedno, kadar smo mu mi, hišniki, karkoli predlagali, in gre. Tisti njegov uslužbenec, neki sekretar, pravi: »Očistiti je treba tudi projektantski oddelek.« Spet pokličem hišnike in njihovo orodje na delo. Samo nekaj trenutkov in tudi projektantski oddelek je bil počiščen. Kup papirja in še drugih stvari, česar ne bi storil niti v snu, smo odnesli. Jaz pa nato tistemu sekretarju: »Zdaj pa nam dajte stabilizacijo.« On pa se nasmeje in odvrne: »Nemogoče. Prej se ne bo spustila po stopnicah navzdol, dokler ne boste počistili še kadrovskega oddelka.« Zapodimo se v kadrovski, ko tam varno zasedajo kadroviki. Ko nas njihov šef zagleda, pravi: »Kaj pa vi tukaj?« »Prišli smo pospraviti oddelek. Brez tega se stabilizacija ne more spustiti med ljudi. Pravijo, da se je razjezila na vas, ker meni, da ste tako nečisti, tako nemogoči, da je treba počistiti vse okoli vas: tla, stole, mize, vrata, okna in, kar je najvažnejše — zrak. Med vami je nekdo, ki zelo zasmrajuje zrak. To pa je ne samo neprijetno, ampak tudi škodljivo. Posebno za stabilizacijo. Zato, tovariš šef, nehajte, da mi stvari končamo...« Šef me pogleda, kakor da me ni še nikoli videl, pa mi zabrusi: »A tako Vene, ti hočeš biti Napoleon. Toda, bratec, ne boš, dokler sem jaz tu (pri tem mi pokaže figo). Tu sem jaz vladar, ti pa išči trojo stabilizacijo v tvojih blokih, tam lepo pometaj stopnice vsakih petnajst dni, povej svojim stanovalcem, naj si takrat, ko se vračajo z dela, lepo očistijo noge, kakor muslimani pred džamijo... Nas pa pusti pri miru, da delamo svoje.«

Pokimam in pravim: »Raja, vzemi metle, cunje in vedra, pa hajdi v bloke. Čistite samo vsakih petnajst dni, pa boste očistili tudi stabilizacijo. Čas, ki vam ostane, zavijte v paket in pošljite tovarišu šefu kadrovskega oddelka, ki pripravlja novo shemo, tako kakor televizija. Po njej bomo stabilizacijo stabilizirali do konca leta, in to tako, da bomo za polovico omejili čiščenje stopnic, se pravi, da bomo porabili sto kilogramov cunj, pet metel in tri vedra vode manj. Čas, ki nam bo ostal, pa bomo porabili za strokovno izpopolnjevanje.« Ko je šef to slišal, je skočil in dejal: »Saj sem vedel, da si ti, Vene, pravi Napoleon. Takšne komande ne pozna nihče izmed nas. Vaš šesti oddelek je sijajen. Vi ste stabilizacijo izpolnili.«

Ves srečen, da sem tako lepo izstabiliziral šefa kadrovskega oddelka, pridem domov. Prav takrat, ko žena predava hčerki in sinu o stabilizaciji. Pravi jima: »Od danes naprej bo poraba manjša za 11,1 odstotka (meso se v porabi zmanjšuje, četudi cena zanj pada, vendar ne v Ljubljani), elektrike bomo porabili dvajset odstotkov manj (adijo televizijske športne oddaje), kurili bomo samo v kuhinji in prihranili pri premogu 15 odstotkov (tako bomo pomagali termoelektrarnam, da nam bodo dale več toka) itd.« Kaj je rekla pred tem, ne vem. Ko pa je zagledala mene, je rekla: »Zate, Vene, pa pomeni stabilizacija — delo. Sleherni dan boš hodil na trg in kupoval po nakupnem nalogu, ki ti ga bom napisala jaz, skuhal boš kosilo, pomil posodo itd. Čas moraš nekako porabiti, kajti vaš šesti oddelek nima dela.«

Vidite, takšna je moja stabilizacija, četudi je med ljudmi še vedno nisem videl. Lepo vas pozdravlja vaš hišnik

VENE HORVAT